

Asia: VN/1230/2026

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Perheenyhdistämisen odotusaikaa koskeva ehdotus

Maahanmuuttovirasto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi.

Asumisaikaedellytyksen osalta virasto pyytää kuitenkin muutamia muutoksia. Maahanmuuttovirasto näkee, että asumisaikaedellytyksen ehdotetut poikkeusperusteet ovat ongelmallisia ja lisäävät viraston lupaprosessin kustannuksia. Hallituksen esityksen luonnoksen mukaan asumisaikaa koskevasta vaatimuksesta voidaan yksittäisessä tapauksessa poiketa, jos siihen on poikkeuksellisen painava syy tai lapsen etu sitä vaatii. Maahanmuuttovirastolle on erityisen tärkeää, että ehdotetuilla lakimuutoksilla varmistetaan lupaprosessien kustannustehokkuus eikä lisätä niihin kustannuksia. Poikkeamisperusteet aiheuttaisivat viraston lupaprosessissa lisää kustannuksia, koska jokaista opiskelijan perheenjäsenenä oleskelulupaa hakevaa tulisi kuulla kirjallisesti erillisellä täydennyspyynnöllä poikkeamisperusteista, jos asumisaika ei täyty, jotta hakijoita olisi kuultu hallintolain mukaisesti. Tämä johtuu siitä, että poikkeamisperusteista ei kysytä hakemuslomakkeella eikä lomaketta ole kustannus- ja aikataulusyistä mahdollista muokata tämän lakimuutoksen yhteydessä. Lisäksi kustannuksia tulisi siitä, että poikkeamisperusteet lisäisivät päätöksenteossa arvioitavia seikkoja. Poikkeamisperusteiden arvioiminen olisi myös haastavaa, koska hallituksen esityksen luonnoksessa ei ole tunnistettu yhtäkään esimerkkitalannetta, jossa jompikumpi poikkeamisperusteista voisi tulla sovellettavaksi. On myös tärkeää huomioida, ettei ehdotetuista poikkeamisperusteista virastolle aiheutuvia vaikutuksia ole huomioitu hallituksen esityksen luonnoksessa, koska viraston esittämät vaikutusten arvioinnit tehtiin sen tiedon perusteella, ettei poikkeamisperusteita tulisi.

Lainsäädäntöhankkeen työryhmässä käytiin laaja keskustelu tarpeesta säätää poikkeamisperusteita. Työryhmässä tunnistettiin ainoastaan se, ettei asumisaikaedellytystä tulisi soveltaa silloin, jos

opiskelija synnyttää Suomessa lapsen. Muita tilanteita, joissa asumisaikaedellytyksen soveltaminen olisi kohtuutonta, ei tunnistettu. Siten Maahanmuuttovirasto kyseenalaistaa myös ehdotettujen poikkeamisperusteiden tarpeellisuuden. Kuten hallituksen esityksen luonnoksessa tuodaan esiin opiskelijoiden ja heidän perheenjäseniensä maahanmuutto on vapaaehtoista maahanmuuttoa ja opiskelijat voivat asumisajan kuluessakin matkustaa tapaamaan perheenjäseniään. Siten opiskelijoiden ja heidän perheenjäseniensä tilanne on täysin eri kuin kansainvälistä suojelua saaneiden ja heidän perheenjäseniensä tilanne. Siten olisi myös perusteltua, että asumisaikaedellytyksen poikkeamisperusteista säädettäisiin eri tavalla näiden ryhmien osalta.

Hallituksen esityksen luonnoksen vaikutusten arvioinnissa todetaan näin: ”Perheenyhdistämisen odotusajan arvioidaan vähentävän tilapäisesti uusien perhesidehakemusten määrää erityisesti siirtymävaiheessa, ja tämän vaikutukset näkyisivät sekä Maahanmuuttoviraston että Suomen edustustojen työssä siten, että opiskelijoiden perheenjäsenten hakemusten aiemmin vahvasti sesonkisirontainen ruuhka tasaantuisi.” Maahanmuuttovirasto toteaa, että ehdotettujen poikkeamisperusteiden vuoksi on mahdollista, ettei edustojen ruuhka ja viraston käsittelyssä olevien opiskelijan perhesidehakemusten ruuhka tasaantuisi, koska opiskelijan perheenjäsenet voisivat edelleen hakea opiskelijan kanssa samaan aikaan oleskelulupia ja vedota asumisajan osalta poikkeamisperusteisiin. Poikkeamisperusteet voisivat jopa lisätä perhesideperusteisia hakemuksia, jos opiskelijoiden perheenjäsenet hakisivat oleskelulupia ensin opiskelijan kanssa samaan aikaan vedoten poikkeamisperusteisiin ja sitten kielteisen päätöksen jälkeen hakisivat uudelleen oleskelulupaa asumisajan täytyttyä.

Lisäksi Maahanmuuttovirasto ehdottaa muutosta asumisaikaedellytyksen soveltamisalaan. Virasto pitää tärkeänä, että asumisaikaedellytys koskisi vain ensimmäistä oleskelulupaa hakevia, koska hakijan hakiessa pysyvää tai jatkolupaa sillä uudella perusteella, että hän on opiskelijan perheenjäsen, voisi asumisaika tulla sovellettavaksi ja tämä aiheuttaisi lisätyötä virastolle. Tällaisessa käsittelijän tulisi tarkistaa, onko perheenkokoajalla opiskelijan oleskelulupalupa ja täytyisikö hänen osaltaan asumisaika. Lisäksi virasto katsoo, ettei asumisaikaedellytyksen soveltamista ole tarpeen ulottaa jatkolupiin ja pysyviin oleskelulupiin, koska hakija ei tällöin hae oleskelulupaa edustustossa eikä siten vaikuta edustuston ruuhkatilanteeseen. Asumisaikaedellytys jatkoluissa ja pysyvissä oleskeluluissa ei myöskään ole tarpeellinen lakimuutoksen muidenkaan tavoitteiden vuoksi, koska jatkolupaa tai pysyvää hakevalla pitäisi jo olla realistinen käsitys Suomen elinkustannuksista ja työllistymismahdollisuuksista.

Asumisaikaedellytyksen osalta virasto pyytää, että siitä käytettäisiin odotusajan sijaista asumisaika-termiä, koska samasta edellytyksestä käytetään asumisaika-termiä ulkomaalaislaissa ja sen esitöissä kansainvälistä suojelua saaneiden perheenjäsenten oleskelulupien edellytyksissä. Erilaiset termit hankaloittavat viestintää ja voivat aiheuttaa hämmennystä käsittelijöille ja hakijoille.

Ulkomaalaislain ja tutkija- ja opiskelijalain soveltamista koskeva ehdotus

-

Kielitaitoedellytystä koskeva ehdotus

Jatkolupien osalta Maahanmuuttovirasto pyytää täsmennystä säännöskohtaisiin perusteluihin. Virasto pyytää, että säännöskohtaisissa perusteluissa todettaisiin, että hakijalta, joka on saanut edellisen oleskeluvan opiskelun perusteella ja joka hakisi samojen opintojen perusteella jatkolupaa, selvitykseksi opinnoissa vaadittavasti kielitaidosta riittäisi se, että opinnot ovat edenneet, jos ei ole viitteitä siitä, ettei kielitaito riittäisi opintojen suorittamiseen. Tämä sujuvoittaisi opiskelijoiden jatkolupahakemusten käsittelyä eikä hakijoiden tällöin tarvitsisi toimittaa selvityksiä edellytyksestä, jonka täyttymisestä voitaisiin varmistua jo opintojen etenemisestä saatavalla tiedolla.

Toimeentuloedellytystä koskevaa asetuksenantovaltuutussäännöstä ja sen perusteella säädettävää valtioneuvoston asetusta koskeva ehdotus

Toimeentulotason euromäärä osalta Maahanmuuttovirasto toteaa, että ehdotettu euromäärä on ongelmallinen, koska se on liian alhainen ja siten se on ristiriidassa toimeentuloedellytyksen kanssa ja sen soveltaminen voisi johtaa siihen, että hakijat olisivat Suomessa haavoittuvassa asemassa. Tämä johtuu siitä, ettei ehdotettu euromäärä riitä Suomessa elämiseen. Tämä totesivat korkeakoulut viime vuoden lopussa julkaistussa selvityksessä työ- ja koulutusperusteisten oleskelulupien sääntelytason haavoittuvuuksista: Työryhmän loppuraportti. Lisäksi lakimuutosta koskevassa työryhmässä katsottiin yksimielisesti, ettei 800 euroa kuukaudessa riitä elämiseen Suomessa. Työryhmä katsoi, että riittävä toimeentulotason euromäärä opiskelijalle olisi 1050 euroa kuukaudessa.

Lisäksi on huomioitava, että Maahanmuuttovirasto arvioi toimeentuloedellytystä ja toimeentulotaso on vain väline toimeentuloedellytyksen arvioimiseen. Toimeentuloedellytyksessä arvioidaan sitä, onko opiskelijalla riittävät varat toimeentuloaan varten siten, että hänen ei voida olettaa joutuvan toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitetun toimeentulotuen tarpeeseen. Jos opiskelijan varat eivät riitä Suomessa elämiseen, voitaisiin perustellusti katsoa, että hänen voitaisiin olettaa joutuvan toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitetun toimeentulotuen tarpeeseen. Koska viranomaiset ja oppilaitokset ovat arvioineet, ettei 800 euroa kuukaudessa riitä elämiseen Suomessa, olisi toimeentulotaso ristiriidassa laissa olevan toimeentuloedellytyksen kanssa. Suomen perustuslain 107 §:n mukaan, jos asetuksen tai muun lakia alemmanasteisen säädöksen säännös on ristiriidassa perustuslain tai muun lain kanssa, sitä ei saa soveltaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Siten Suomen perustuslain 107 §:n perusteella Maahanmuuttoviraston tulisi tarkastella, tulisiko sen jättää soveltamatta ehdotettua toimeentulotasoa.

Olennaista on myös huomioida, että toimeentulotason euromäärä on myös viesti hakijoille siitä, millä summalla kuukaudessa Suomessa tulee toimeen. Jos toimeentulotason euromäärä on liian alhainen, hakijoille voi perustellusti muodostua virheellinen käsitys siitä, kuinka paljon varoja he tarvitsevat Suomessa elämiseen. Tämä voisi johtaa siihen, että ulkomaalaisten opiskelijat joutuisivat haavoittuvaan asemaan, koska heillä ei olisi tarpeeksi varoja Suomessa elämiseen, mikä olisi lakimuutoksen tavoitteiden vastaista.

Muuta lausuttavaa esityksestä

Muilta kuin edellä mainituilta osin Maahanmuuttovirasto kannattaa hallituksen esityksen luonnoksessa ehdotettu lakimuutoksia ja katsoo niiden sujuvoittavan lupakäsittelyä.

Waal Johanna

Veijonen Siiri
Maahanmuuttovirasto